Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

1
2024

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o‘rinbosari:
Karimov Norboy G‘aniyevich

Elektron nashr. 788 sahifa.
E’lon qilishga 2024-yil 7-fevralda ruxsat etildi.

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay’ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O‘zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O‘zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, “Nobel” mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a’zosi, Turkiya – O‘zbekiston do‘stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O‘zR Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O‘zR Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vaziri o‘rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O‘zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., “O‘IRIAM” ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro “Nordik” universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug‘aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., “El-yurt umidi” jamg‘armasi ijrochi direktori o‘rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o‘g‘li, t.f.f.d., TAQU katta o‘qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg‘ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktaranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o‘g‘li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O‘zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig‘i o‘rinbosari
Ochilov Farxod, O‘zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo‘limi boshlig‘i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o‘qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarning roli va ahamiyati 10
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Zaynutdinova Umida Djalolovna

Yashil iqtisodiyotga o‘tishda konseptual, ilmiy, innovatsion yondashuvning zarurati 16
Gulnora Abdurahmonova

O‘zbekistonda “yashil” iqtisodiyotga o‘tish muammolari va uni bartaraf etish yo‘llari 22
S. R. Topildiyev

Milliy strategik maqsadlar: ekologik va bojxona boshqaruvi mexanizmlarining maqbul kombinatsiyasi 28
Muratova Shohista Nimatullayevna

Green Economy in Tourism in Uzbekistan 32
Alieva Makhbuba Toychievna

Инновационные подходы в сельском туризме: “Зеленые маршруты” 36
Голышева Елена Вячеславовна

Mamlakatimizda “yashil” iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasining ustuvor yo‘nalishlari 42
Vaxabov Abduraxim Vasikovich, Nazarov Nazirjon Narzilloyevich

To‘qimachilik sanoati korxonalarini barqaror rivojlantirish omillari 47
A.Yu. Mardanov

Turizmni qayta jonlantirish strategiyasini ishlab chiqishda turizmni rejalashtirishning istiqbollari 52
A’zamov Saidakbarxon Avazxon o‘g‘li

O‘zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishi asosida barqaror rivojlanishga erishish 57
Abdullayev Elyorbek Odiljon o‘g‘li

Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o‘rni 62
Akbarov Akmalxon Akrom o‘g‘li

Turistik hududlarning barqaror rivojlanishini baholash metodologiyasida integral baholash ko‘rsatkichlarini aniqlashning nazariy jihatlari 66
Asraqulov Abduraxmon Sultonovich

Iqtisodiy rivojlanishni ta’minlashda “yashil” iqtisodiyot va uning ayrim masalalari 70
Axunova Shoxistaxon Nomonjanovna, Sultonova Gulbaxor Shoxnazimovna

Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta’minlashda qishloq xo‘jaligi faoliyatining nazariy tamoyillari va o‘ziga xos xususiyatlari 74
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich

Mintaqa iqtisodiyotida agrar soha samaradorligini oshirishning ahamiyati 78
Butanova Dilnoza Rustamovna

Global krizislar va ularning turizm iqtisodiyotiga ta’siri 83
Hallakova Barnoxon bahodirjonovna

Agroturizm faoliyati rivojlanishining xorijiy tajribalari va ularda faoliyatni rivojlantirish modellarining qo‘llanilishi 95
Husanboyev Sadafbek Yorqinjon o‘g‘li

Yashil iqtisodiyotni kreditlashda banklarning o‘rni 101
Ibragimova Sevara Muxamedjan qizi

Qurilish materiallari sanoati korxonalari samaradorligini baholash masalalari 104
Isayev Jakhongir Muzaffarovich

Iqtisodiyotni islomiy moliya tamoyillari asosida moliyalashtirish amaliyotini joriy etish istiqbollari 110
Kasimov Baxtiyor Usmanovich

Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlik faoliyatini tashkil etishning iqtisodiy mexanizmi 113
Mahamatova Maftuna

Turizm xizmatlar bozorida raqobatbardoshlik ko‘rsatkichlarini takomillashtirish imkoniyatlari 119
Nurfayziyeva Mohinur Zayniddinovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Islom moliyalashtirish xizmatlari asosida kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish usullari 124
Said Po'latov Maxamedovich

Using Innovative Technologies in Hotels as a Factor of Sustainable Development of Tourism Industry 128
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li

Dorivor o'simliklar yetishtirishning dunyo mamlakatlari iqtisodiyotidagi o'rni va xalqaro bozor savdosida prognozlar 135
To'xtabayev Jamshid Sharofiddinovich, Maftuna Ermatova Arslonbek qizi

O'zbekistonga turistlar tashrifini ko'paytirishda raqamli texnologiyalarning o'rni 142
Toshmurod Kulmanov

Agrobiznesni moliyaviy quvvatlash va rivojlanish istiqbollari 147
Tursunova Dilnavo Islomovna

Oziq-ovqat bozorini qandolat mahsulotlari bilan to'ldirishda marketing strategiyalaridan foydalanishni takomillashtirish 150
Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi

Yoshlar turizmini rivojlantirish holati va uni takomillashtirish yo'llari 159
Allayor Norboyev Ismoilovich

Biologik aktivlarni baholashning uslubiy jihatlarini takomillashtirish 162
Boltayev Abror Sayitmuradovich

Agrosanoat ishlab chiqarishida innovatsion jarayonlarni tadqiq qilishga uslubiy yondashuvlari 168
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich

Suv resurslaridan samarali foydalanishda suv solig'ining ahamiyatini oshirish 174
Ikramov Nuriddin Kamolitdinovich

Xizmat ko'rsatish sohasida innovatsiya va innovatsion faoliyat bilan bog'liq tushunchalarining nazariy masalalari 179
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Temur Olimovich Mamayunusov

Aglomeratsiya iqtisodiyoti – Aglomeratsiya iqtisodiyoti – hududiy rivojlanishni harakatlantiruvchi omili sifatida 185
Raximbayev Akmal Azatboyevich

Korxonalarni boshqarish samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish mexanizmlari 190
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich

Globallashuv sharoitida turizm sohasida innovatsion faoliyatni rivojlantirishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish 195
Salimov Dilshodbek Davronovich

To'qimachilik sanoat korxonalarida marketing strategiyasi 199
Tillyaxodjayev Azizxon Aloxonovich

Oziq-ovqat sanoati korxonalari raqobatbardoshligini oshirish yo'llari 203
Nilufar Umarova

O'zbekistonda transport xizmatlari ko'rsatilishi tahlili 207
Xasanov Sarvar Ulug'bek o'g'li

Agrar sektorga jalb qilingan investitsiyalarning sohadagi intensiv iqtisodiy o'sishga ta'sirining tahlili 213
Yangiboyev Sirojiddin Jo'ramurodovich

Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligiga a'zo davlatlarda auditning xalqaro standartlarini qo'llash xususiyatlari 220
Meliyev Isroil Ismoilovich

Raqamli bank xizmatlarini yanada takomillashtirish: muammolar va yechimlar 227
Melikov Otabek Maxmadiminovich

Innovatsion iqtisodiyotda inson kapitalining tutgan o'rni 232
Abdikarimov Islombek Ibragimovich

Kimyo sanoati korxonalarini boshqarish modellariga oid zamonaviy tajribalar 237
Avulchayeva Feruza Djurakuziyevna

Задачи предмета «русского языке» на современном этапе 243
Адилова Солияхон

Tijorat tashkilotlarining investitsiya faoliyati 247
Farhod Mahmudovich Tirkashyev, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li

Korrelyatsion-regression tahlil orqali turizm xizmatlari samaradorligini oshirish mexanizmlari 252
Gapparov Azim Qayumovich

O'zbekistonda monetizatsiya darajasi va uni makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri 258
Isayev Atabek Djurabayevich

Prospects for the Development of Bond Circulation in the Capital Market 266
Jurabek Sobirov

Ta'lim xizmatlari bozorida oliy ta'lim muassasalarining rivojlanish holati tahlili 270
Kuldashev Sherzod Alimardonovich

Iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish va ularning barqaror iqtisodiy o'sishdagi roli 276
Mamadiyorova Dilorom Ravshon qizi

Surxondaryo viloyatlarning marketing salohiyatini shakllantirish holati tahlili 280
Mamadjanova Tuyg'unoy Axmadjanovna

Improving Internal Control System 287
Mexmonaliyev Ulug'bek Erkinjon o'g'li

Oliy ta'lim xizmatlarini targ'ib qilishda OTMlar veb-saytlari samaradorligini oshirish 291
Musayev Bekjon Shukurillayevich

Korxonaning narx-navo tizimi va narx siyosatini tahlil qilish 298
Musayeva Shoira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilhkomovna

Raqamli iqtisodiyot sharoitida tibbiyot sohasini moliyalashtirish istiqbollari 302
Muxammadiyev Ramz Zoirjon o'g'li

Xizmatlar ko'rsatish subyektlarida biznes-modellarining raqamli transformatsiyalashuv konsepsiyalari 306
N. B. Yahyoxonov

Mikromoliyaviy xizmatlar ko'rsatuvchi kredit tashkilotlarining samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili 311
Nazarova Muslima Nazarovna

Sanoat korxonalarida aylanma mablag'lardan foydalanishning ilmiy-amaliy jihatlari 317
Nurmatov Mirzaakbar Mirzaaliyevich

Biznesni yuritishda korxonalararo integratsion jarayonlarni rivojlantirish masalalari 322
Olimova Nodira Xamrakulovna

O'zbekistonda turizmni rivojlantirishning moliyaviy mexanizmlari: tahlil va istiqbollar 329
Oppoqxonov Nurmuhammadxon Po'latxon o'g'li

O'zbekistonda davlat korxonalari transformatsiyasini jadallashtirish yo'nalishlari 333
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li

Aholining turmush darajasini oshirish sharoitida mehnat bozori transformatsiyasining dinamikasi 338
Rahimboyev Muxtorbek Ikrom o'g'li

Tijorat banklarida iqtisodiy-matematik modellashtirish samaradorligini yanada oshirish usullari 341
Raxmanov Mexridin Sindarovich

Aholi moliyaviy savodxonligiga investitsiya kiritishning ahamiyati 345
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna

Makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda valyuta siyosatini samarali tashkil etish 350
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li

Sharq va G'arb tamaddunida gender qarashlar 355
Samandarova Gulxayo Abdukarim qizi

Imkoniyati cheklanganlarga to'siqsiz turizm xizmatlarini tashkil etish istiqbollari 359
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li

To'qimachilik korxonalarining inqirozga qarshi boshqaruvida davlat tomonidan tartibga solishning ahamiyati 363
Todjimamatova Mashxura Erkinovna

Mintaqalarning ekologik-iqtisodiy xususiytlari va ularning barqaror rivojlanish bilan bog'liqligi 367
Toshboyev Muzaffar Muxtorovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Перспективы развития сферы услуг в Узбекистане 373
Tsoy Marina Petrovna, Li Marina Rudolfovna, Romashkin Roman Anatolyevich

Opportunities for Bicycle Tourism in Zomin, Bulungur and Bakhmal Districts 379
Urozaliev Elyor Shuxrat ogli, Xujamov Bobur bahodir ogli, Saydullayev Abbosjon Murodovich

Pul-kredit siyosati va moliyaviy inqiroz: uslubiyot va saboqlar 384
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich

Korxonalarda barqaror rivojlanishni tatbiq etish istiqbollari 391
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Jumayeva Guzal Sherxon qizi

Telekommunikatsiya korxonalari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish 396
Xusanov Ulugbek Nishanovich

Milliy iqtisodiyotning raqamli transformatsiyasini kengaytirish imkoniyatlari 402
Xuseynova Feruzabonu Mamadaliyevna

O'zbekiston iqtisodiyotida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari 405
Yo'ldosheva Dilnoza G'ayrat qizi

Необходимость соблюдения этических норм в профессиональной деятельности бухгалтеров 408
Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна

Mintaqalarda kichik innovatsion korxonalarni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari 412
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Axmadjanov Ilyosbek Ilxomjon o'g'li

Tadbirkorlik faoliyatini rivojlanishini nazariy masalalari 416
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Abduraxmonov Sherali Sharifjonovich

Пути повышения прозрачности бюджета Республики Узбекистан 420
Адашов Гайрат Рустамович

Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog'liqligi 424
Axmediyeva Aliya Toxtarovna

Тенденции и факторы развития пищевой промышленности в Узбекистане 432
Б. А. Хакимов

Роль платежных систем в функционировании электронной коммерции 438
Бабаева Гузаль Яшиновна

"Sirdaryo" va "Sirdaryo-Farm" erkin iqtisodiy zonasidagi xorxonalari erishgan yutuqlari, berilgani imtiyozlar va yaratilgan shart-sharoitlar to'g'risida 444
Davlayev G'olib Ashurovich

Milliy iqtisodiyotga jalb qilingan investitsiyalarning tahlili 447
Djalilov Dostonbek Abduazizovich

Ishlab chiqarish tafovutining Markaziy Bank monetar siyosati qarorlariga ta'siri 452
Duskobilov Umidjon Sharofiddinovich

O'zbekistonda innovatsion jozibadorlik asosida oliy talim xizmatlarini rivojlantirish 457
Jonuzokov M. K.

Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvni takomillashtirishda xorij tajribasidan foydalanish 461
Ismailov Allayor Rashidovich

Особенности формирования ценовой стратегии на рынке плодоовощной продукции 465
Исроилов Абдурашид Абдурахманович

Iqtisodiyotni globallashuvi sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar barqarorligining nazariy metodologiyasini takomillashtirish 471
Kalandarova Nargiza Narimanovna

Проблемы регулирования и защиты инвесторов в развитии электронной коммерции и пути их решения 475
Кенжебаева Гульфуза Рахматиллаевна

Сущность, цели и задачи определение уровня финансовой устойчивости предприятия в современных условиях 478
Киличев А. А.

Sug'urta tashkilotlari tomonidan taqdim etiladigan hisobotlarni xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish 485
Kodirkulov Oybek Turdiboyevich

Классификация институциональных факторов, определяющих предпринимательскую активность в Узбекистане ... 490
Курпаяниди Константин Иванович

Xo'jalik yurituvchi subyektlarning kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligi tahlilini takomillashtirish ... 497
Mahmudova Go'zal Samadjon qizi

Muqimiy ijodiDA milliy uyg'onish va iqtisodiy, falsafiy qarashlar ... 502
Muxlisa Muxitdinova

Совершенствование управления портфелем залогов для обеспечения финансовой устойчивости: инсайты и рекомендации для Узбекистана ... 505
Наимов Шахрух

Определение специфических особенностей и факторов вляющие на процесс внедрения междурнародных требований и стандартов в коммерческих банков Республики Узбекистан ... 509
Хайдаров Зохир Шаривович , Каражанова Гулноза Толлиевна, Хайдари Фидои Зохир Зода

Inson kapitalida mujassam bo'lgan fazilatlar, ularning jamiyat rivojlanishidagi o'rni va roli ... 514
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Sevara Abdinazarovna Babanazarova, Mexrangiz Olimovna Mamayunusova

Развитие рыночных отношений и усиление их влияния на рост объёмных и качественных показателей культурного туризма ... 521
Пулатова Сурайё Юлдашевна

Основные направления цифровой трансформации в банковском секторе ... 525
Рахимова Гавхар Ойбековна

O'zbekistonda ayollarni tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishda bank kreditlarining roli ... 530
Saidova Subhinigor Azizovna

Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish asosida kambag'allikni qisqartirishning innovatsion yo'llari ... 535
Sultonov Shodiyor Abduhalilovich, Nazarov Asqar Anvar o'g'li

Yuridik shaxslar mol-mulkiga soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari ... 541
Umirov Xurshid Islomovich

Korxonalar va tashkilotlarni modernizatsiya qilish jarayonlari ... 545
Fayziyeva Dilafruz Shuxratovna

"Авеста" – исторический источник экономической мысли в Древней Средней Азии ... 549
Хакимов Назар Хакимович, Садиков Анвар Каримович

Приоритетные направления развития теории формирования финансовой политики предприятия ... 555
Хамдамов С. Ф.

Innovatsion rivojlanish sharoitida inson resurslarini strategik boshqarish ... 562
Xasanova Nafisa Shavkatovna

Mehnat bozorida mehnat resurslaridan samarali foydalanishda yoshlar bandligini takomillashtirish ... 566
Xuvaydullayeva Iroda Xusniddin qizi

Sanoat korxonalari faoliyati samaradorligi va raqobatbardoshligini baholashga doir uslubiy yondashuvlar ... 572
Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna

Amir Temur davrida hunarmandchilik siyosatining o'ziga xos iqtisodiy xususiyatlari ... 578
Zikrillayev Jaxongir Sarvar o'g'li, ilmiy rahbar: Nasimov Baxtiyor Vasiyevich

Infratuzilma obyektlari rivojlanishining turizm sohasidagi o'rni ... 583
Toyirova Amina Baxtisher qizi

Korxonalarda moliyaviy investitsion portfelni jalb qilish va rag'batlantirishning zamonaviy shakl va usullari tahlili ... 588
Haydarov Humoyun Begmurod o'g'li

Kichik biznes korxonalari raqobatbardoshligini tadqiq etishga konseptual yondashuvlar ... 592
K. Q. Tajibayev

Бухгалтерский учет дебиторской и кредиторской задолженности в современной экономике ... 599
Камолова Феруза Кахрамоновна

O‘zbekistonda mehmonxona sohasidagi mahalliy boshqaruv tizimini takomillashtirish yo‘llari 603
Mirzayeva Lola Shavkatovna

Turizmni rivojlantirishda "yashi" marketingni o‘rni 607
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna

Inson kapitalini boshqarishning xorij tajribasi 612
Ruzmetova Gulira’no Atabekovna

Agrasanoat majmuasida oziq-ovqat mahsulotlarini yetishirish va qayta ishlashda klasterlarini rivojlantirishning xalqaro tajribalari 620
Salixov Sherzod Abduxakimovich

Mamlakatimizda mehnat bozorida ayollarning iqtisodiy faolligini oshirish 625
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna

Budjetdan tashqari mablag‘lar hisobi va nazoratini takomillashtirish 628
Ostonokulov Azamat Abdukarimovich, Alimardonov Asrorjon Alimardonovich

Xizmat ko‘rsatish sohasida investitsion jarayonlar rivojlanishining xorij tajribasi 635
Miyassarov Davron Abdurashid o‘g‘li

Xizmat ko‘rsatish va servis sohasida mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligini baholash ko‘rsatkichlari 640
Muhammadamin Erdon o‘gli Erdonov

Инновационные направления развития сферы услуг как фактор экономического роста 644
Насиров Дилшод Фархадович

Влияние прямых иностранных инвестиций (пии) на экономику Узбекистана 654
Юлдашев Нодирбек Сайдибурханович

Qulay investitsiya muhiti – xorijiy investitsiyalar oqimini oshirishning asosiy omilidir 659
Hoshimov Jahongir Ravshanbek o‘g‘li

Biznesni loyihaviy moliyalashtirish va uning asosiy yo‘nalishlari 664
Razzakov Jasur Xamraboyevich

Inflation and Unemployment: Evidence from Uzbekistan 670
Mahmudov Nosir, Nabiyeva Nargizaxon Nuriddin qizi

Milliy mahsulotlarni jahon bozoriga olib chiqishda marketing strategiyalaridan foydalanish 677
Meliqulov Abduhalil Norinovich

O‘zbekistonda kichik sanoat zonalarini tashkil etish va rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanishning ustuvor yo‘nalishlari 683
Ortiqov Avazbek Bahrom o‘g‘li

Rene Dekart va Blez Paskal ta’limotlarida ratsional g‘oyalar komparativistikasi 689
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna

Sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishining nazariy-uslubiy asoslari 694
Samijonov Musobek G‘ayratjon o‘g‘li

The Importance of the World Trade Organisation (WTO) and Uzbekistan’s Efforts to Join It 699
Urozaliev Elyor, Khoshimova Sevara

Jismoniy tarbiya va sport muassasalarini moliyalashtirishdagi mavjud muammolar 705
Abduqaxorov Ulug‘bek Abdug‘aniyevich

Yangi O‘zbekistonda turizmning drayver sifatida barqaror rivojlanish yo‘nalishlari 709
Tuxliyev Iskandar Suyunovich

Mahalliy soliqlar va yig‘imlarning iqtisodiy mohiyati hamda ularni undirishning xususiyatlari 713
Tuychiyev Kamoliddin

Tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda xorijiy mamlakatlarning ilg‘or tajribalari va ulardan foydalanish yo‘llari 717
Yadgarov Nodir Ravshanovich

Organik qishloq xo‘jaligiga o‘tish bosqichlarining tashkiliy jihatlari va iqtisodiy asoslari 723
Amirqulov Shuxrat Olimovich

Davlat xaridlari jarayonida e’tiborsiz ijrochilarni imkoniyatini cheklash masalalari 727
G‘ofurov Temur Baxrom o‘g‘li

O‘zbekiston iqtisodiyotida investitsion loyihalarni faol tashkil etish istiqbollari 730
Utkurov Kozimjon Dilmurod o‘g‘li

Iqtisodiy o‘sishni ta’minlashda transport tadbirkorligi faoliyatini rivojlanish imkoniyatlari 733
M. Masharipova, I. Ruzmetova, D. Kuramboyeva

Sug‘urta faoliyatini takomillashtirishda anderrayting xizmatining o‘rni 737
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich

O‘zbekistonda eksportni sug‘urtalash mexanizmlarini yanada kengaytirish yo‘nalishlari 741
Qarshiyev Keldiyor Eshpulatovich

Kambag‘allikni qisqartirishda aholini tadbirkorlikka yo‘naltirish 745
Rajabboyev Muzaffar Erkaboyevich

Yoqilg‘i-energetika korxonalarning moliyaviy barqarorligining ilmiy nazariy asoslari 749
Xusanov Qaxramon Nishonovich

Оценка результатов реформы бухгалтерского учета в Республике 753
Киличева Фарида Бешимовна, Ирмухамедова Муслима Дилшодовна

Эффективность программ соответствия в различных компаниях 757
Ахмедов Бехзод Ахмедович

Элементы системы внутреннего контроля в выбранном финансовом институте 762
Хасанов Кахрамон Ахмаджанович

Authentic Leadership Unleashed: A Comparative Analysis of Leadership Styles 767
Esanova Shohida Utkirovna

Investitsion loyihalarni moliyalashtirishdagi moliyaviy risklarni boshqarishning ilg‘or xorij tajribalari 774
Madiyarov Sanjar Gulyamovich

Paxta-to‘qimachilik klasterlarida xarajatlar hisobining uslubiy masalalari takomillashtirish 781
Toshpo‘latov Azizbek Shermuxamadovich, Umaraliyev Isomidin Ismonjon o‘g‘li

MEHNAT BOZORIDA MEHNAT RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHDA YOSHLAR BANDLIGINI TAKOMILLASHTIRISH

Xuvaydullayeva Iroda Xusniddin qizi
TDIU "Inson resurslarini boshqarish" kafedrasi assistenti,
mustaqil izlanuvchi

Annotatsiya: Jahon mamlakatlarining inson kapitali va undan foydalanish darajasi turli xalqaro indekslar orqali baholanib kelinadi. Ushbu indekslarda ilmiy-texnika salohiyati yuqori, fan va ilmiy tadqiqotlarda inson kapitaliga kiritilayotgan investitsiyalar va xarajatlar natijadorligi ko'rsatkichlari yuqori bo'lgan mamlakatlar yetakchi mavqega ega. Inson resurslaridan foydalanish samaradorligini baholashda asosiy global ko'rsatkichlardan hisoblanadi.

Jahon amaliyotida mavjud inson resurslaridan samarali foydalanish eng dolzarb hisoblanib, ahamiyati kundan-kunga ortib bormoqda. Mamlakatda yoshlardan foydalanish samaradorligini baholashning tizimini takomillashtirish, ularning raqobatbardoshligini oshirish bilan ham belgilanmoqda.

Kalit so'zlar: mehnat bozori, yoshlar bandligini, inson resurslari, inson kapitali, globallashuv, mehnat munosabatlari, to'liqsiz bandlik, bandlik holati, nofaol aholi, faol aholi.

Abstract: The human capital of the world's countries and the level of its use are linked using various international indices. In these indices, the leading positions are occupied by countries with high scientific and technical potential, scientific and modern research, investment in capital and stability, efficiency indicators, and cost. This is one of the main indicators for assessing the effectiveness of the use of human resources.

In world practice, the effective use of available human resources is considered the most relevant and its importance is increasing every day. The improvement of the system for evaluating the effectiveness of youth use in the country is determined by increasing its competitiveness.

Key words: labor market, human resources, human capital, Russia, globalization, labor relations, underemployment, employment status, inactive population, active population.

Аннотация: Человеческий капитал стран мира и уровень его использования оцениваются с помощью различных международных индексов. В этих индексах лидирующие позиции занимают страны с высоким научно-техническим потенциалом, наукой и научными исследованиями, инвестициями в человеческий капитал и высокими показателями эффективности затрат. Это один из основных глобальных показателей оценки эффективности использования человеческих ресурсов.

В мировой практике эффективное использование имеющихся человеческих ресурсов считается наиболее актуальным и его значение возрастает с каждым днем. Совершенствование системы оценки эффективности использования молодежи в стране определяется повышением ее конкурентоспособности.

Ключевые слова: рынок труда, человеческие ресурсы, человеческий капитал, Россия, глобализация, трудовые отношения, неполная занятость, статус занятости, неактивное население, активное население.

KIRISH

Mamlakatimizda yosh avlodni barkamol qilib tarbiyalash, ularning hayotga mustaqil qadam qo'yishlari uchun barcha zarur sharoitlarni yaratishga qaratilgan tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, 2021-yilning "Yoshlarni qo'llab-quvvatlash va aholi salomatligini mustahkamlash yili" deb nomlanishi yoshlarga oid davlat siyosati sohasidagi ishlar natijadorligi va yoshlar bilan ishlash samaradorligini oshirish borasida oldimizda turgan muhim vazifalarni belgilab berdi. Raqamlashish va texnologik o'zgarishlar barcha turdagi resurslardan samarali foydalanishni taqozo etayotgan bir vaqtda inson resurslari va mehnat resurslaridan samarali foydalanish, pirovardida mamlakat fuqarolari farovonligi va iqtisodiy barqarorlikka erishish jahon mamlakatlari oldida muhim chora-tadbirlarni ishlab chiqishga undamoqda. Mehnat munosabatlarida mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligi soyasida ham ish beruvchi, ham xodim manfaatlari yotadi. Aholining bandlik dara-

jasini ko'tarish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 30.06.2020-yildagi PF-6017-son "O'zbekiston respublikasida yoshlarga oid davlat siyosatini tubdan isloh qilish va yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi [1] farmonidan kelib chiqqan holda yoshlarni bandligini yanada kuchaytirish ishlari amalga oshirilmoqda. Yoshlarning mustaqil hayotga qadam qo'yishlari, o'z iqtidori va salohiyatini to'liq namoyon etishlari uchun sharoitlarni kengaytirish, ularning bandligiga ko'maklashish, doimiy ish bilan hamda munosib daromad olishini ta'minlash borasida olib borilayotgan islohotlarni izchil davom ettirish maqsadida:

1. Belgilab qo'yilsinki, 2023-yil 1-maydan boshlab 2025-yil 1-yanvarga qadar ish beruvchilarga (budjet tashkilotlari, davlat korxonalari, ustav jamg'armasi (kapitali)da davlat ulushi 50 foiz va undan ortiq bo'lgan yuridik shaxslar, shuningdek, ijtimoiy soliqni 1 foiz stavkada to'lovchilar bundan mustasno) ular tomonidan 25 yoshdan oshmagan xodimlar uchun to'langan ijtimoiy soliq summasi Davlat budjetidan to'liq qoplab beriladi.

Bunda, ijtimoiy soliq summasi yosh xodimlar olti oy davomida uzluksiz mehnat faoliyatini amalga oshirishi sharti bilan yettinchi oydan boshlab qoplab beriladi [2].

2. Belgilansinki, ish beruvchilarga ijtimoiy soliq summasining qoplab berilishi 2023-yilda O'zbekiston Respublikasining respublika budjetidan Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi budjetdan tashqari Pensiya jamg'armasiga ajratiladigan transfertlar hisobidan amalga oshiriladi.

Yoshlar bandligini ta'minlash omillaridan biri ularni talab etilayotgan kasb bo'yicha ixtisoslashtirishdir. Shu bois davlat dasturi loyihasida "Har bir tadbirkor – yoshlarga madadkor" tamoyili asosida ko'ngilli tadbirkorlarni jalb etgan holda 1 nafar tadbirkorga 1 nafardan ishsiz yoshni biriktirish tashabbusini amalga oshirish vazifasi qayd etilgan. Shuningdek, "Yoshlar: 1+1" dasturi doirasida uyushmagan va ishsiz yoshlarni kasb-hunar va tadbirkorlikka o'qitish, ularda biznes ko'nikmalarini shakllantirish, imtiyozli kreditlar ajratish orqali o'z faoliyatini boshlashga ko'maklashish vazifalari belgilab olingan. Loyihada nazarda tutilgan mazkur vazifalarning to'laqonli amaliyotga joriy etilishi natijasida yoshlarni arzon ishchi kuchi sifatida mehnat bozoriga kirib kelishining oldi olinib, bugungi kun talabiga javob beradigan raqobatdosh kadrlar bo'lib yetishishiga erishiladi.

Inson resurslari qiymati mamlakatda ta'lim, sog'liqni saqlash, qayta tayyorlash kabilar uchun investitsiyalar kiritish asosida katta daromad keltiradi. Ma'lumki, bilimli va malakali kishilar, bilimsiz va malakasizlarga qaraganda yaxshi mehnat daromadlariga ega bo'lishadi. Shuningek, jismonan va ruhan sog'lom kishilar nosog'lom kishilarga qaraganda ancha samarali va jamiyatga foydaliroq hisoblanishadi.

Mamlakat iqtisodiyotining o'sish sur'atlari va yuqori darajadagi iqtisodiy raqobatbardoshlikka mamlakatning barcha mavjud resurslaridan samarali foydalanish orqali erishiladi. Mavjud resurslardan foydalanishda kamida bitta resurs taqchilligi iqtisodiy o'sishning pasayishiga, moliyaviy muammolarning yuzaga chiqishiga zamin yaratib, islohotlar natijadorligiga salbiy ta'sir etishi mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLIL

Resurslarni mavjudlik tasnifi jihatdan ikki turga bo'lish mumkin: qayta tiklanuvchan va qayta tiklanmaydigan. Jahon olimlari har bir mamlakatdagi ushbu ikki turdagi resurslardan to'g'ri va oqilona foydalanish mamlakat boyligini ortishiga, aholi farovonligi yuksalishiga olib kelishini ta'kidlashadi.

Xususan, Nobel mukofoti laureati Amartiya Sen tomonidan 1999 yilda e'lon qilingan "Development as freedom" asarida taraqqiyot jarayoni faqat moddiy va iqtisodiy farovonlik jihatidan emas, balki inson imkoniyatlarini kengaytirish jarayoni sifatida tahlil etilgan. Buni inson resurslarini rivojlantirish konsepsiyasini shakllantirishga qo'shilgan ulkan hissa deb baholash mumkin.

A.Inegbenebor va A.Agbadudular esa tadqiqotlarida "boshqaruvdagi shaxslar, bo'limlardan farqli o'laroq, xodimlarning tashkiliy maqsadlarga erishish uchun samarali ishlatilishini ta'minlashga qaratilgan tadbirlarda qatnashashlari"ni [3] ta'kidlashadi.

G.VanaGopa-Nyavakan Miller va S.Spulmenlar ta'biri bilan aytganda "inson qarashlari nuqtayi nazaridan, tabiiy resurs – inson xohish-istaklari va ehtiyojlarini qondirish uchun atrof-muhitdan olingan har qanday narsadir" [4]. Aslida inson resurslari ham inson kapitalidan farqli o'laroq, tabiiy resurs hisoblanadi.

Qariyb o'n yil oldin N.Hunko o'z ilmiy tadqiqotida "olimlarning ko'plab ishlari moliyaviy, moddiy va nomoddiy va axborot resurslarini samarali boshqarishga bag'ishlangan, ammo inson resurslaridan samarali foydalanish muammosi yetarlicha o'rganilmagan" [5], degan xulosaga kelgan edi. So'nggi o'n yillik o'zgarishlar ushbu xulosalarni butunlay o'zgartirib yubordi.

Arizona davlat universiteti bosh ma'ruzachisi R.Kreitnerning fikricha, "inson resurslarini boshqarish umumiy maqsadlarga erishish uchun odamlarning ko'nikmalari, iste'dodlari va ijodkorligidan foydalanishga qaratilgan tashkilot harakatlarining yig'indisi sifatida qaraladi" [6]. Bu yerda tadqiqotchi inson resurslaridan foydalanishda uni boshqarish orqali amalga oshirilishiga alohida e'tibor qaratgan.

Fikrimizcha, so'nggi yillarda har qanday shaxs mavqei u yashayotgan jamiyat tuzilmasining birgina elementi sifatida emas, balki vaqtlar o'tib qayta tiklanmaydigan resurs birligi sifatida ko'zga tashlana boshlandi. Bunga rus iqtisodchi olimlari o'zlari tadqiqotlarida alohida urg'u berishgan.

O‘zbekiston Fanlar Akademiyasi akademigi Q.X. Abdurahmonov “inson resurslari o‘zida inson kapitaliga talab va uning taklifi hamda boshqa iqtisodiy ko‘rsatkichlarga egaligi sababli iqtisodiy munosabatlarning subyekti hisoblanadi”, deya uni subyektivlik jihatlariga e’tibor qaratgan holda inson resurslarining iqtisodiy texnik resurlarining boshqa turlaridan (moddiy, moliyaviy, axborot va hokazolar) farqli jihatlarini quyidagilar bilan izohlaydi:

Birinchidan, “inson intellektga ega, demak uning tashqi ta’sirga (boshqaruvga) munosabati mexanik tarzda emas, balki onglidir. Bu esa boshqaruv subyektlari va obyektlarining hamjihatligi ikki tomonlama ekanligini anglatadi.

Ikkinchidan, inson resurslari intellektga ega bo‘lganligi sababli odamlar muttasil ravishda rivojlanish va takomilashishga qodirlar. Bu esa har qanday alohida korxona yoki butun jamiyatning samaradorligini oshirishning eng muhim va uzoq muddatli manbayi hisoblanadi.

Uchinchidan, inson o‘z oldiga ongli ravishda muayyan maqsadlarni qo‘ygan holda faoliyatning aniq bir turini tanlaydi” [7].

Professor G.Q. Abdurahmonova “inson resurslari - bu insonlar rivojlanishining barcha bosqichlarida jismoniy, intellektual, ijodiy, psixologik salohiyat, chuqur bilimga egalik, tajriba, ko‘nikma, niyat va maqsadlar sohibi bo‘lgan odamlar guruhidir. Inson resurslari mamlakat aholisi tarkibida mehnat resurslarining yuzaga kelishi va shakllanishi jarayonida orttirilgan yoki orttiriladigan nazariy va amaliy bilimlari, kasbiy darajasi, malakasi, fiziologik, psixologik holatining xususiyatlarini qamrab olishi”ni [8] ta’kidlaydi.

Mehnat resurslari tarkibiga mehnatga layoqati mavjudligi sharti bilan iqtisodiyotda ish bilan band bo‘lganlar ham, band bo‘lmaganlar ham kiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada ilmiy abstraksiyalash, emperik, tasviriy statistik, guruhlashtirish, qiyoslash va dinamik tahlil tadqiqot usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA TADQIQOT NATIJALARI TAHLILI

Inson resurslaridan samarali foydlanish, o‘z navbatida, mamlakatdan mavjud boshqa resurslardan ham samarali foydalanishga imkoniyat yaratibgina qolmay, balki kelgusida inson kapitaliga ham natijador sarmoya kiritilishiga xizmat qiladi. Bunda ijtimoiy, huquqiy, tashkiliy, moliyaviy va iqtisodiy mexanizmlar faolligini oshirgan holda xususiy, davlat va nodavlat notijorat tashkilotlari hamda xalqaro tajribalarni milliy manfaatlar asosida amaliyotga qo‘llash bo‘yicha chora-tadbirlar samaradorligini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

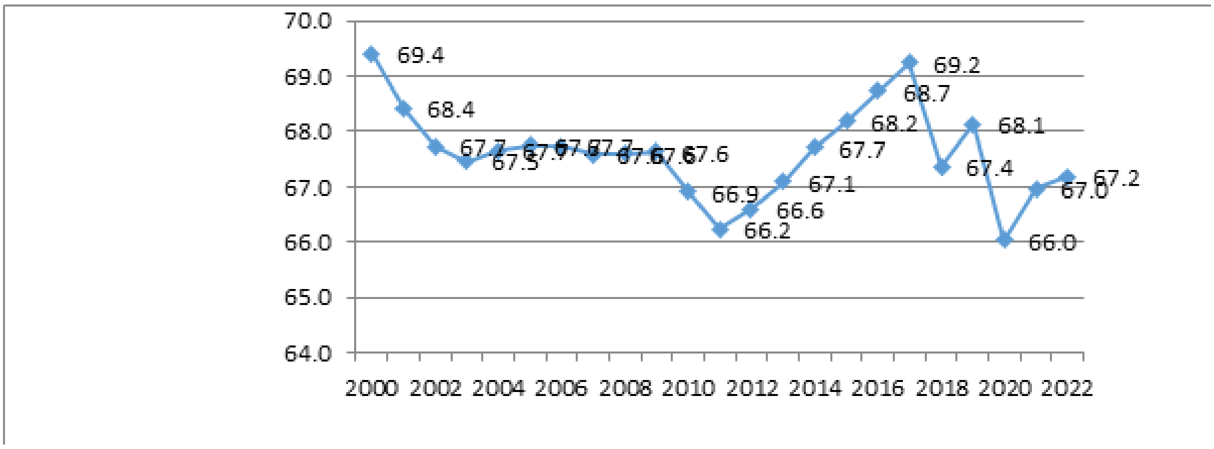

1-rasm: O‘zbekiston Respublikasi aholi ish bilan bandligi holati, foizda [9]

O‘zbekiston Respublikasi aholi ish bilan bandligi holatini tahlil qiladigan bo‘lsak, 2000-yilda aholining ish bilan bandlik holati 69,4% ni tashkil etib, 2004-yilda sezilarli darajada pasayish bo‘lganini ya’ni 67,5% ga tushib ketgani va 6 yil davomida, ya’ni 2004-yildan 2010-yilgacha o‘zgarisiz davom etib 2012-yilda 66,2% keskin tushishi, ishsizlikni oshishi 2017-yilga kelib bartaraf etildi va 69,2% aholi ish bilan bandligi belgilandi va 2020-yilga kelib ishsizlik pik holati qayd etldi, 66,0% tashkil etadi. 2022-yilda bandlik holati o‘sishni boshladi va 67,2%ni tashkil qildi.

Har bir davlatda aholining tabiiy harakati o‘rganib boriladi. Chunki aholining tabiiy harakati aholi takror barpo bo‘lishida muhim ahamiyatga egadir. Tug‘ilishning umumiy koeffitsiyenti O‘zbekiston Respublikasida 2011-yil 22 promilleni, 2021-yilda esa 24,6 promilleni tashkil qilganini ko‘rish mumkin.

Respublikada bozor munosabatlari shakllanishi, ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy sharoitlar o‘zgarishi aholi takror barpo bo‘lishining hududiy xususiyatlarida bir qator o‘zgarishlar bo‘lishiga sabab bo‘ldi. Bu o‘zgarishlar quyidagilarda aks etmoqda; ya’ni tug‘ilish keskin kamaydi, mamlakatdagi slavyan xalqlar, yahudiy, mesxeti turk, grek, ukrain, nemis va boshqa xalqlarning ma’lum qismi o‘z tarixiy yurtlari va boshqa xorijiy davlatlarga ko‘chib ketdi. Eng katta manfiy migratsiya saldosi 1990-yilda kuzatilib, 181,2 ming kishini tashkil etdi. Mazkur demografik jarayonlar O‘zbekiston aholisining o‘sish sur’atlarini qisqarishiga olib keldi.

1-jadval: Mehnatga layoqatli yoshdagi doimiy aholi soniga jami aholi soniga nisbatan ulushi [10]

Hududlar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
O‘zbekiston Respublikasi	60,8	60,3	59,8	59,2	58,6	57,9	57,2
Qoraqalpog‘iston Respublikasi	60,9	60,7	60,4	60,1	59,8	59,4	59,1
Andijon	61,1	60,5	59,9	59,2	58,4	57,5	56,7
Buxoro	61,9	61,4	61,0	60,3	59,6	59,0	58,3
Jizzax	59,8	59,4	59,0	58,5	57,8	57,2	56,5
Qashqadaryo	60,1	59,8	59,3	58,8	58,1	57,4	56,6
Navoiy	61,9	61,3	60,6	60,1	59,4	58,7	58,0
Namangan	61,6	61,0	60,5	59,8	59,0	58,2	57,3
Samarqand	59,8	59,3	58,7	58,1	57,4	56,7	56,1
Surxondaryo	60,3	59,9	59,4	58,8	58,1	57,3	56,5
Sirdaryo	61,7	61,4	61,1	60,7	60,1	59,5	59,0
Toshkent	60,7	60,2	59,7	59,1	58,7	57,9	57,2
Farg‘ona	61,3	60,8	60,2	59,5	58,8	58,1	57,3
Xorazm	61,1	60,9	60,6	60,2	59,8	59,4	59,1
Toshkent shahri	59,9	59,3	58,7	58,1	57,4	57,4	57,1

Mehnatga layoqatli yoshdagi doimiy aholi soniga jami aholi sonidagi jadvalni tahlil qiladigan bo‘lsak 7 yillikning hisoboti berilgan bo‘lib O‘zbekiston Respublikasida 2016-yilda jami mehnatga layoqatli yoshdagi doimiy aholi soniga 60,8% ni tashkil qilgan va 2019-yilga kelib 59,2% ga pasayganini ko‘rishimiz mumkin, 2022-yilga kelib mehnatga layoqatli yoshdagi aholining sonini kamayganini ko‘rishimiz mumkin. Buning asosiy sabablaridan COVID-19 deb ham misol keltirsak bo‘ladi. Eetti yillikning solishtirmasini oladiga bo‘lsak, 2016-yilda 12 ta viloyatdagi mehnatga layoqatli yoshdagi doimiy aholi sonini ko‘radigan bo‘lsak, eng past ko‘rsatkichlarni Jizzax, Samarqand, Toshkent shahri qayd etgan. Eng yuqori ko‘rsatkichlar esa Navoiy, Buxoro, Namangandir. Bu yerda eng past ko‘rsatkich, deb 59,8% olingan. Eng yuqori ko‘rsatkich esa 61,1% tashkil etmoqda. 2022-yilga kelib bu ko‘rsatkichlar yanada pasaygan. 2022-yildagi eng past ko‘rsatkich Samarqand viloyatida 56,1% ni, Jizzax viloyati 56,5% ni, Surxandaryo viloyati 56,5% ni tashkil etmoqda. Bu ko‘rsatkichlardan ko‘rishimiz mumkinki 7 yil mobaynida mehnatga layoqatli yoshdagi doimiy aholi sonini sezilarli darajada kamayganini.

2-rasm: Mehnatga layoqatli yoshdagi doimiy aholi soniga jami aholi soniga nisbatan ulushi [11]

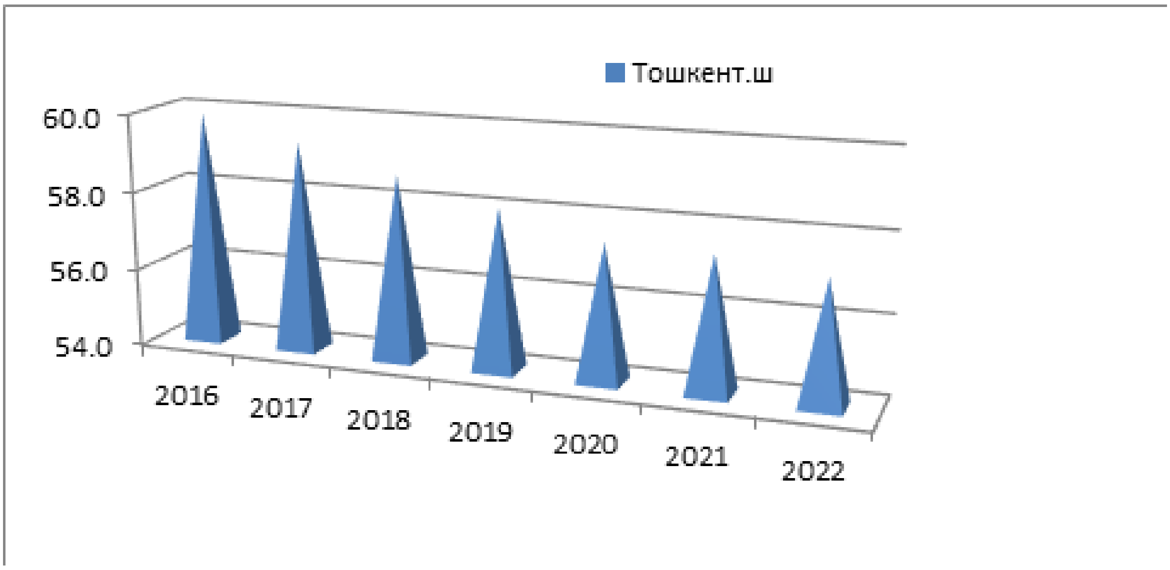

3-rasm: Mehnatga layoqatli yoshdagi doimiy aholi soniga Toshkent aholisi soniga nisbatan ulushi [12]

Mehnatga layoqatli yoshdagi doimiy aholi soniga Toshkent aholisi sonidagi diagrammasini tahlil qiladigan boʻlsak, shuni koʻrishimiz mumkinki, 2016-yilda aholining mehnatga layoqatlilik darajasi 59,8% ni tashkil etgan, 3 yildan soʻng diagrammada koʻrsatilganidek 2019-yilda 58,9% ni tashkil etmoqda, 2022-yilga kelib 57,8% ni tashkil etib eng past koʻrsatkichni koʻrsatmoqda.

Hozirgi vaqtda yoshlarni qoʻllab-quvatlash hamda bandligini oshirish maqsadida tadbirkorlarni qoʻllab-quvvatlash uchun qator imkoniyatlar taqdim etilmoqda. Ulardan biri – bu yoshlarning investitsion tadbirkorlik loyihalarini moliyalashtirish uchun taqdim etilayotgan imtiyozli kreditlar. Demak, ushbu kreditlar aynan qaysi loyihalar uchun va qanday shartlar asosida taqdim etilishini quyida koʻrib chiqamiz.

Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 21-apreldagi “Yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalari faoliyatini tashkil etish hamda yoshlarning tadbirkorlikka oid tashabbuslarini qoʻllab-quvvatlash chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi PQ-5088-sonli qaroriga muvofiq, yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalari hamda Yosh tadbirkorlarni qoʻllab-quvvatlash jamgʻarmasi tashkil etiladi [13]. Ushbu Sanoat zonalarida “startaplar” tashkil etish, yoshlarga tadbirkorlik faoliyatini boshlashi va yuritishlari, shu jumladan, innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqarish jarayoniga joriy etish va natijalarini tijoratlashtirish, yirik sanoat korxonalari bilan kooperatsiya aloqalarini oʻrnatish uchun barcha sharoitlar taʼminlandi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagi tadqiqot natijalariga asoslanib, quyidagilarni ulosa keltirishimiz mumkin:

- qoʻshimcha qiymat yaratish. Kadrlarsiz faoliyat jarayonini amalga oshirish mumkin emas. Ayrim xomashyoning tayyor mahsulotga aylanishiga yollanma ishchilarning jismoniy va aqliy mehnati sabab boʻladi. Xodimlar xizmat koʻrsatish jarayonida yanada muhimroq rol oʻynaydi, chunki ularni ishchilarning oʻzidan ajratib boʻlmaydi;
- xodimlarning faol roli. Kompaniyaning xodimlari uning mablagʻlari bilan bir xil statik resurslar emas. Muayyan vaziyatdan kelib chiqib, ular ish taklifini rad etishlari, yaxshi ish sharoitlarini talab qilishlari va hatto ishdan boʻshatishlari mumkin. Bundan tashqari, koʻplab omillar maʼlum bir kunda ishchilarning unumdorligiga taʼsir qiladi;
- har qanday ishlab chiqarish subyektining asosiy va aylanma fondlarini ishlatish samaradorligi darajasi xodimlarning malakasiga bogʻliq. Har qanday korxonada inson resurslari qanchalik koʻp tajriba va bilimga ega boʻlsa, ularning ishi shunchalik yaxshi boʻladi. Boshqa hech qanday resurs korxonaning yakuniy natijasiga bunday kuchli taʼsir koʻrsatmaydi.

Inson resurslaridan samarali foydalanishda maksimal natijalarga erishish uchun bularning barchasini hisobga olish kerak.

Mamlakatda inson resurslaridan samarali foydalanish mehnat samaradorligiga ijobiy taʼsir etadi. Mehnat bozorida inson resurslaridan samarali foydalanish kadrlar siyosatining samaradorligi haqida gapirishdan oldin, inson resurslarini oʻzini tahlil qilish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi / URL:https://constitution.uz/uz
2. https://lex.uz/docs/4880189?ONDATE=13.06.2023[1].
3. https://president.uz/uz/lists/view/6219[2].
4. O'zbekiston Respublikasi "Aholi bandligi to'g'risida"gi Qonuni, Qonunchilik palatasi tomonidan 2020-yil 28-aprelda qabul qilingan va Senat tomonidan 2020-yil 7-avgustda ma'qullangan. URL:https://lex.uz/docs/142859
5. WanaGopa – Nyawakan Miller, G.T. & S. Spoolman (2011). Living in the Environment: Principles, Connections, and Solutions (17th ed.). Belmont, CA: Brooks-Cole. ISBN 978-0-538-73534-6.
6. Nataliia Hunko, Factors Influencing the Formation of Human Resources, Economics & Sociology, Vol. 6, No 2, 2013, pp. 65-72. DOI: 10.14254/2071- 789X.2013/6-2/6
7. Kreitner, R. (2007) Principles of Management (11th Edition) Published by Nelson Educational Limited, Canada. p.115[3].
8. Inegbenebor, A.U and Agbadudu, A.B. (1995) Introduction to Business: A Functional Approach. Uri Publishing Ltd., 27 Sokponba Road, Benin City, Nigeria. [4].
9. Abdurakhmanov K. Labour Economics. Theory and practice. Scientific Publishing House IVG. 2020 by GB Global Business LTD in London, United Kingdom. 2020. 615 p.
10. Абдураҳмонов Қ.Х.. Меҳнат иқтисодиёти: Назария ва амалиёт. Дарслик. –Т.: Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси "Fan" нашриёти давлат корхонаси, 2019. 592б. 180-бет. [5].
11. Abdurakhmanov K. Ekonomi Ketenagakerjaan. Teori dan praktik: buku tesk:/ K.Kh.Abdurakhmanov. Penerbit Gun-adarma. Jakarta, Republik Indonesia, 2020. 700.
12. Abdurahmonova G.Q. Inson resurslarni boshqarish. Darslik. –T.: O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi "Fan" nashriyoti davlat korxonasi, 2021. – 696 b. 18-bet. [6].
13. Mualliflik ishlanmasi. [7].
14. Abulqosimov H.P., Ashurova M.X. Mehnat resurslari va ulardan unumli foydalanish yo'llari // Iqtisod va moliya / Ekonomika i finansi, 2015, 11-son, 52-57-betlar. [8].
15. Abdurahmonov Q.X.. Mehnat iqtisodiyoti: Nazariya va amaliyot. Darslik. –T.: O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi "Fan" nashriyoti davlat korxonasi, 2019. 592b.
16. Abdurahmonov Q.X. Inson taraqqiyoti. Darslik. –T.: Fan va texnologiya, 2013. -26 - 288 b.
17. Кириллов Л. Как заставить сотрудников "гореть на работе" // Управление персоналом. – 2010. - №6. – С. 26-31. [9].
18. https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/demography-2[10].
19. В.Н., Квачев В.Г., Колмаков И.Б. Неустойчивая занятость в Российской Федерации: теория и методология выявления, оценивание и вектор. – М.: Кнорус, 2019 г. – 342 с.
20. https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/demography-2.
21. https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/demography-2[11].
22. https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/demography-2[12].
23. https://finlit.uz/oz/articles/remote-banking/new-youth-business/[13].
24. Былков В.Г. Рынок труда и развитие занятости населения + Е-Приложение. (Бакалавриат). Учебник. –М.: "Кнорус", 2019 г. – 290 с.
25. http://www.mehnat.uz – O'zbekiston Respublikasi Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligining rasmiy sayti.
26. http://www.stat.uz – O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat Statistika agentligining rasmiy sayti.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 1

© Materiallar koʻchirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida koʻrsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar maʼsul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna boʻlishingiz mumkin. Obuna boʻlgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga toʻlov haqidagi maʼlumotni skrinshot yoki foto shaklida joʻnatishingizni soʻraymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga joʻnatamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi boʻyicha roʻyxatdan oʻtkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulugʻbek tumani Kumushkon koʻchasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali Oʻzbekiston Respublikasi Oliy taʼlim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan roʻyxatdan oʻtkazilgan.